

## Omzendbrief KBBJ/HFB 2026/1

Omzendbrief over kmo-toegankelijke  
overheidsopdrachten

Aan de Vlaamse overheid<sup>1</sup>

de Vlaamse openbare instellingen<sup>2</sup>

de lokale en provinciale besturen en de eredienstbesturen:

- de colleges van burgemeester en schepenen
- de vaste bureaus
- de districtscolleges
- de deputaties
- de representatieve organen van de erkende erediensten
- de bestuursorganen van alle erkende geloofsgemeenschappen
- de centrale (kerk)besturen
- de raden van bestuur van de autonome gemeentebedrijven en autonome provinciebedrijven
- de raden van bestuur van de projectverenigingen, de publiekrechtelijke OCMW-verenigingen, de opdrachthoudende en dienstverlenende verenigingen
- de politiecolleges van de politiezones en de zonecolleges van de hulpverleningszones

Vlaams minister van Binnenland, Steden- en  
Plattelandsbeleid, Samenleven, Integratie en  
Inburgering, Bestuurszaken, Sociale Economie en  
Zeevisserij

Koning Albert II-laan 15, 1210 BRUSSEL

T 02 552 68 00

kabinet.crevits@vlaanderen.be

22 mei 2026

Betreft: aanbevelingen voor kmo-toegankelijke overheidsopdrachten

### INHOUD

|       |                                                                             |   |
|-------|-----------------------------------------------------------------------------|---|
| 1     | Context .....                                                               | 3 |
| 2     | Een overheidsopdracht voorbereiden .....                                    | 3 |
| 3     | Een overheidsopdracht plaatsen .....                                        | 4 |
| 3.1   | Keuze van de plaatsingsprocedure .....                                      | 4 |
| 3.1.1 | Overheidsopdrachten van beperkte waarde .....                               | 5 |
| 3.1.2 | Onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking .....             | 5 |
| 3.1.3 | Vereenvoudigde onderhandelingsprocedure met voorafgaande bekendmaking ..... | 6 |
| 3.1.4 | Sociale en andere specifieke diensten .....                                 | 6 |
| 3.2   | De opdrachtdocumenten opstellen .....                                       | 7 |
| 3.2.1 | Technische voorschriften .....                                              | 7 |

<sup>1</sup> Zie artikel 1.3, 1°, van het Bestuursdecreet van 7 december 2018.

<sup>2</sup> entiteiten met eigen rechtspersoonlijkheid die niet onder een van de beleidsdomeinen van de Vlaamse administratie vallen, maar krachtens het oprichtingsdecreet of -besluit tot een van de volgende categorieën behoren:

- een van de categorieën, vermeld in de wet van 16 maart 1954 betreffende de controle op sommige instellingen van openbaar nut (VOI type A of VOI type B);
- een andere vorm van controle of beheer van de Vlaamse Gemeenschap of het Vlaamse Gewest (VOI type sui generis).

|          |                                                              |           |
|----------|--------------------------------------------------------------|-----------|
| 3.2.2    | Uitsluitingsgronden                                          | 8         |
| 3.2.3    | Kwalitatieve selectiecriteria                                | 8         |
| 3.2.4    | Gunningscriteria                                             | 9         |
| 3.2.5    | Percelen                                                     | 10        |
| 3.2.6    | Contractvoorwaarden                                          | 11        |
| 3.3      | <b>Plaatsingsfase</b>                                        | 12        |
| 3.3.1    | Vragen van ondernemingen                                     | 12        |
| 3.3.2    | Indieningstermijnen                                          | 12        |
| 3.3.3    | Onderhandelingen                                             | 13        |
| <b>4</b> | <b>Maatschappelijk verantwoorde overheidsopdrachten.....</b> | <b>13</b> |
| 4.1      | Duurzame, circulaire en innovatieve overheidsopdrachten      | 13        |
| 4.2      | Sociale overheidsopdrachten                                  | 14        |
| 4.3      | Ethisch verantwoorde overheidsopdrachten                     | 15        |

# 1 CONTEXT

Een belangrijke doelstelling van de overheidsopdrachtenregelgeving is de toegang tot overheidsopdrachten te verbeteren voor kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's). Specifieke bepalingen die onder meer invulling geven aan het proportionaliteitsbeginsel dragen daartoe bij.

Door overheidsopdrachten toegankelijker te maken voor kmo's wordt de concurrentie bevorderd, worden maatschappelijke verantwoordelijkheid en innovatie gestimuleerd en wordt de lokale economie versterkt. Het doel is dat overheidsopdrachten op een kwaliteitsvolle manier en tegen een correcte prijs worden uitgevoerd en dat de publieke middelen doelmatig worden ingezet.

In het [Single Market and Competitiveness Scoreboard](#) van de Europese Commissie zijn indicatoren over de toegang tot overheidsopdrachten opgenomen. Voor een groene indicator (satisfactory) geldt dat meer dan 60% van de overheidsopdrachten aan kmo's moet worden gegund. Terwijl België in de jaren 2021-2023 onvoldoende scoorde met percentages lager dan 40%, werd in 2024 een gunstig resultaat van 87% behaald.

Deze omzendbrief bevat aanbevelingen voor aanbesteders om de toegankelijkheid voor kmo's te vergroten. Deze aanbevelingen gaan zowel over de voorbereiding, plaatsing en uitvoering van overheidsopdrachten als over het beleid en de organisatie van de aanbesteders.

De Wet Overheidsopdrachten wordt binnenkort gewijzigd met het oog op een verdere administratieve vereenvoudiging. Na die wijziging wordt deze omzendbrief ook aangepast. Daarnaast maakt ook de Europese Commissie werk van een herziening van de EU-regels voor overheidsopdrachten. Een betere toegang voor kmo's tot overheidsopdrachten is daarbij een van de doelstellingen. De nieuwe EU-regels zullen aanleiding geven tot een aanpassing van de Belgische regelgeving en een herwerking van alle instrumenten die de Vlaamse overheid ter beschikking stelt.

## 2 EEN OVERHEIDSOPDRACHT VOORBEREIDEN

Een goede voorbereiding van een overheidsopdracht is belangrijk en biedt een grote meerwaarde. Dat houdt in dat een aanbesteder zijn behoeftes bepaalt en de markt verkent.

Bij de behoeftebepaling brengt de aanbesteder de noden in kaart, samen met de manier waarop die kunnen worden ingevuld. De overheidsopdracht moet ook passen in de beleidsdoelstellingen van de organisatie. Daarbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan doelstellingen op het vlak van budget, digitalisering, energietransitie en maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Kennis van de markt is belangrijk. Een marktconsultatie is een nuttig instrument om de bevindingen over de eigen behoefte te toetsen en om na te gaan of de geformuleerde vraag wel aansluit bij wat de markt te

bieden heeft. Een marktconsultatie schetst daarnaast een beeld van de samenstelling van de markt, bijvoorbeeld op het vlak van de aanwezigheid van kmo's en sociale ondernemingen. Bovendien laat een marktconsultatie toe om na te gaan welke duurzame en innovatieve oplossingen er beschikbaar zijn en met welke sectorale regelgeving er rekening moet worden gehouden.

Marktconsultaties bieden een kans om relaties op te bouwen en te onderhouden met geïnteresseerde ondernemingen. Het is evenwel belangrijk dat ook bij de marktconsultatie de principes van non-discriminatie en transparantie worden gerespecteerd. Ze mag er dus niet toe leiden dat een bepaalde onderneming een oneerlijk voordeel krijgt bij de uiteindelijke overheidsopdracht.

Marktconsultaties kunnen op verschillende manieren worden georganiseerd. Dat kan op een formele manier door een Request for Information (RFI) te publiceren op het e-procurementplatform. Aanbesteders kunnen ook ondernemingen contacteren via de functie 'visitekaartje' op dit platform. Ook de organisatie van informatiesessies, de deelname aan vakbeurzen en het rechtstreeks contacteren van beroepsfederaties en geïnteresseerde ondernemingen behoren tot de mogelijkheden.

Het is belangrijk om verschillende types van ondernemingen (kmo's, grotere bedrijven, sociale ondernemingen) te contacteren die actief zijn op de specifieke markt. Elk type onderneming kan een toegevoegde waarde hebben of bepaalde elementen naar voor schuiven om zich te onderscheiden van de concurrentie. Het is raadzaam om naast de bekende spelers ook nieuwe marktspelers te raadplegen.

Aanbesteders worden aangemoedigd om actief en tijdig te communiceren over hun aankoopbeleid met de bedoeling zo veel mogelijk ondernemingen te betrekken bij hun overheidsopdrachten. Ze kunnen ondernemingen aanmoedigen om zich op het e-procurementplatform te registreren en een 'visitekaartje' in te vullen. Aanbesteders kunnen over hun overheidsopdrachten communiceren via een mix van kanalen, bijvoorbeeld door de overheidsopdrachten die op het e-procurementplatform worden bekendgemaakt, ook op hun website te publiceren of via vakorganisaties en gespecialiseerde informatiekanalen te promoten.

Een grondige marktconsultatie draagt er in belangrijke mate toe bij dat het bestek beter aansluit bij de realiteit van de markt. Door tijdig inzicht te verwerven in de beschikbare oplossingen, de manier van prijszetting, de technische mogelijkheden enzovoort kan de aanbesteder betere en meer evenwichtige eisen formuleren. Dat verhoogt de kans op kwalitatieve offertes tegen een correcte prijs en vermindert het risico op uitvoeringsproblemen.

## 3 EEN OVERHEIDSOPDRACHT PLAATSEN

### 3.1 Keuze van de plaatsingsprocedure

Voor de keuze van de plaatsingsprocedure wordt verwezen naar de [procedurewijzer](#) van het [Draaiboek Overheidsopdrachten](#).

De aanbesteder moet bij de keuze van de plaatsingsprocedure niet alleen rekening houden met de wettelijke voorwaarden, maar ook met de volgende aspecten:

- de omvang en de complexiteit van de opdracht;
- de transactiekosten voor de aanbesteder en de inschrijvers;
- de aard van de markt en het aantal potentiële inschrijvers;
- het gewenste eindresultaat.

Het wordt aanbevolen aan aanbesteders om bij complexe overheidsopdrachten de voorkeur te geven aan tweestaps- of meerstapsprocedures, zoals de mededingingsprocedure met onderhandeling of de concurrentiegericht dialog. Ook bij opdrachten waar een groot aantal offertes verwacht wordt, en die offertes een aanzienlijke investering van de inschrijvers vergen, verdient een tweestapsprocedure de voorkeur. Een selectiebeperving toepassen (tot bijvoorbeeld vijf geselecteerde kandidaten) beperkt bovendien de biedkosten voor de ondernemingen en verhoogt de kans op succes van de geselecteerde ondernemingen.

Onder de Europese drempelbedragen kunnen er plaatsingsprocedures gekozen worden met een eenvoudiger verloop en meer flexibiliteit.

### **3.1.1 Overheidsopdrachten van beperkte waarde**

Als de raming van de opdracht lager dan 30.000 euro exclusief btw is, kan de aanbesteder een overheidsopdracht van beperkte waarde plaatsen. Die opdracht vergt minder administratieve inspanningen van zowel de aanbesteder als de ondernemingen. [Volg daarvoor het stappenplan.](#)

Deze opdrachten zijn bij uitstek geschikt om aan te kopen bij lokale kmo's. Een aanbesteder moet er wel over waken ook hier het aanbod van meerdere ondernemingen op een niet-discriminerende wijze te raadplegen. Het is bovendien niet toegelaten om een opdracht kunstmatig op te delen. Het uitgangspunt is wel dat de procedure eenvoudig en flexibel blijft en dat aanbesteders die niet strenger maken dan de regelgeving vereist.

Aanbesteders zijn verplicht om jaarlijks te rapporteren over de totale waarde van de overheidsopdrachten van beperkte waarde (vanaf 3000 euro exclusief btw) per onderneming.

### **3.1.2 Onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking**

Als het goed te keuren bedrag lager dan 140.000<sup>3</sup> euro exclusief btw is, kan de aanbesteder de opdracht plaatsen door middel van een onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking. [Volg daarvoor het stappenplan.](#)

---

<sup>3</sup> Dit bedrag wordt tweejaarlijks herzien. Het bedrag van 140.000 euro exclusief btw geldt voor de periode 2026-2027.

De aanbesteder bepaalt daarbij welke ondernemingen uitgenodigd worden om een offerte via het e-procurementplatform in te dienen. Ook deze procedure is bij uitstek geschikt om aan te kopen bij lokale kmo's, waarvan de aanbesteder weet dat ze geschikt zijn om de overheidsopdracht uit te voeren. Aan aanbesteders wordt aanbevolen om bij voorkeur en, als dat mogelijk is, minstens drie ondernemingen uit te nodigen en ervoor te zorgen dat niet altijd dezelfde ondernemingen voor vergelijkbare opdrachten worden uitgenodigd.

Het uitgangspunt van deze procedure is een vooronderstelde geschiktheid van de uitgenodigde ondernemingen. Er moet dan ook terughoudend worden omgegaan met het opnemen van kwalitatieve selectiecriteria bij deze procedure. Die zijn alleen proportioneel bij een nieuwe markt waarin de aanbesteder nog nooit eerder zaken heeft gedaan. Ook in dat geval kan een marktconsultatie er vaak voor zorgen dat de aanbesteder een zicht krijgt op de geschikte ondernemingen, waardoor het niet zinvol is om kwalitatieve selectiecriteria op te nemen.

Deze procedure biedt de mogelijkheid om substantieel onregelmatige offertes te regulariseren en over de inhoud van de offerte te onderhandelen.

Als de aanbesteder er de voorkeur aan geeft om de opdracht algemeen bekend te maken, kan die het best kiezen voor de vereenvoudigde onderhandelingsprocedure met voorafgaande bekendmaking.

### **3.1.3 Vereenvoudigde onderhandelingsprocedure met voorafgaande bekendmaking**

Voor opdrachten voor werken met een geraamde waarde lager dan 750.000 euro exclusief btw en opdrachten voor leveringen en diensten met een geraamde waarde onder de Europese drempelbedragen kan een aanbesteder een vereenvoudigde onderhandelingsprocedure met voorafgaande bekendmaking toepassen. [Volg daarvoor het stappenplan.](#)

Dit is een flexibele eenstapsprocedure waarbij elke belangstellende onderneming een offerte kan indienen. Deze procedure biedt ook de mogelijkheid om substantieel onregelmatige offertes te regulariseren en over de inhoud van de offertes te onderhandelen.

### **3.1.4 Sociale en andere specifieke diensten**

Voor een bepaalde categorie van diensten, de zogenaamde sociale en andere specifieke diensten, geldt een soepelere regeling wegens de beperkte grensoverschrijdende dimensie ervan. Het gaat daarbij onder meer om diensten op het gebied van gezondheidszorg, onderwijs, maatschappelijke en aanverwante dienstverlening, administratieve sociale diensten, hotels en restaurants, postdiensten, bepaalde juridische diensten en opsporings- en beveiligingsdiensten.

De soepelere regeling voor sociale en andere specifieke diensten houdt in dat de aanbesteders over een ruime beoordelingsvrijheid beschikken om de plaatsingsprocedure te kiezen die het meest geschikt is, naargelang van de aard en de kenmerken van de in te vullen behoefte.

Voor sociale en andere specifieke diensten kan de aanbesteder altijd, ongeacht het geraamde bedrag, een beroep doen op de vereenvoudigde onderhandelingsprocedure met voorafgaande bekendmaking. Alleen voor opdrachten waarvan de geraamde waarde gelijk is aan of hoger is dan 750.000 euro exclusief btw, is een Europese bekendmaking vereist. Voor opdrachten met een geraamde waarde beneden dat bedrag kan altijd een beroep worden gedaan op de onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking.

Voor aanbesteders een overheidsopdracht voor diensten plaatsen, is het raadzaam dat ze nagaan of er al dan niet sprake is van een opdracht voor sociale en andere specifieke diensten.

## 3.2 De opdrachtdocumenten opstellen

Het is belangrijk dat de opdrachtdocumenten overzichtelijk gestructureerd zijn en opgesteld zijn in een heldere, begrijpelijke taal. De belangrijkste elementen uit de opdracht moeten duidelijk naar voren komen. Daarbij moet ook concreet worden aangegeven wat er van de inschrijvers verwacht wordt.

### 3.2.1 Technische voorschriften

De technische voorschriften beschrijven de kenmerken van de overheidsopdracht. Die specificaties moeten ondernemingen gelijke toegang verlenen, altijd betrekking hebben op het voorwerp van de opdracht en in verhouding staan tot de waarde en de doelstellingen ervan.

Technische voorschriften kunnen op twee manieren worden vormgegeven, namelijk functioneel of technisch. Technische specificaties beschrijven gedetailleerd de exacte kenmerken waaraan de overheidsopdracht moet voldoen. Functionele of prestatie-eisen daarentegen geven de functie weer die een werk, product of dienst moet vervullen. Ze zeggen wat er bereikt moet worden, maar niet op welke manier dat exact moet gebeuren. Functionele specificaties bieden ondernemingen, en in het bijzonder kmo's, meer vrijheid om eigen oplossingen voor een behoefte aan te reiken. Aanbesteders worden dan ook aangemoedigd om de technische voorschriften zo veel mogelijk vorm te geven aan de hand van functionele of prestatie-eisen.

In het bestek voor de installatie van verwarming in een kantoorgebouw worden de specificaties op een functionele manier vormgegeven: *"De opdrachtnemer moet een verwarmingsoplossing ontwerpen, leveren en installeren die het hele administratieve centrum (2000 m<sup>2</sup>) voorziet van een behaaglijk binnenklimaat. De oplossing moet gebaseerd zijn op een duurzame energiebron (lage CO<sub>2</sub>-uitstoot) en aantoonbaar 30% lager energieverbruik realiseren dan de huidige installatie. Het systeem moet centraal te beheren zijn en voldoen aan de geldende geluidsnormen in woongebieden."*

Aan aanbesteders wordt bijkomend aanbevolen om de nodige omzichtigheid aan de dag te leggen bij het formuleren van minimale eisen. Die minimale eisen moeten duidelijk en haalbaar zijn en voldoende competitie toelaten. Offertes die niet aan de minimale eisen voldoen, worden immers als substantieel onregelmatig beschouwd. Om die reden wordt ook afgeraden om documenten op straffe van nietigheid te vragen. In het kader van plaatsingsprocedures waar geen regularisatie mogelijk is, zal een substantiële onregelmatigheid immers leiden tot de nietigheid van de offerte.

In geval van het gebruik van keurmerken waken aanbesteders erover dat die keurmerken altijd proportioneel zijn met het voorwerp van de opdracht, onder meer om de toegang van kmo's tot de opdracht niet te belemmeren. In de opdrachtdocumenten moet altijd bepaald zijn dat gelijkwaardige keurmerken ook aanvaard worden.

### **3.2.2 Uitsluitingsgronden**

Een onderneming kan alleen worden toegelaten tot een plaatsingsprocedure als de toegang haar niet is ontzegd op grond van de uitsluitingsgronden. Het gaat om de verplichte uitsluitingsgronden (inclusief sociale en fiscale schulden) en de facultatieve uitsluitingsgronden.

Bij opdrachten die de Europese drempelbedragen bereiken, gebeurt de voorlopige controle van de uitsluitingsgronden aan de hand van het Uniform Europees Aanbestedingsdocument (UEA). De aanbesteder kan deelnemers tijdens de procedure op elk moment verzoeken om de vereiste ondersteunende documenten geheel of gedeeltelijk in te dienen als dat noodzakelijk is voor het goede verloop van de procedure.

Voor opdrachten onder de Europese drempelbedragen is de impliciete verklaring op erewoord van toepassing.

Aan aanbesteders wordt aanbevolen om alleen de documenten op te vragen bij de deelnemers voor wie dat relevant is, en daarbij gebruik te maken van Telemarc. In elk geval moeten de ondersteunende documenten van de gekozen inschrijver(s) gecontroleerd worden voor de opdracht gegund kan worden.

### **3.2.3 Kwalitatieve selectiecriteria**

De kwalitatieve selectiecriteria hebben betrekking op de persoonlijke en kwalitatieve situatie van de deelnemers. De aanbesteder onderzoekt daarbij hun bekwaamheid als onderneming om de opdracht uit te voeren. Het gaat daarbij om de geschiktheid om een beroepsactiviteit uit te oefenen, de economische en financiële draagkracht en de technische bekwaamheid.

Aan aanbesteders wordt aanbevolen om grondig te reflecteren over de noodzaak om meerdere selectiecriteria te formuleren en alleen de selectiecriteria te kiezen die relevant zijn voor de opdracht.

De selectiecriteria moeten betrekking hebben op en proportioneel zijn met het voorwerp van de opdracht. Ook het vereiste minimumniveau moet gepast en proportioneel zijn ten opzichte van de aard en de omvang van de opdracht.

Het is van belang de criteria die betrekking hebben op de financiële en economische draagkracht, zo te kiezen dat elke onderneming die in staat is om de opdracht naar behoren uit te voeren, ook kan meedingen. Door te hoge eisen te stellen (bijvoorbeeld een hoge minimumomzet) wordt de markt onnodig beperkt. Daarbij moet onder meer rekening worden gehouden met kmo's, jonge ondernemingen en het aanbod op specialistische markten. Het nut van een bankverklaring is betwistbaar en kan als een bijkomende administratieve barrière beschouwd worden. Het veralgemeende gebruik ervan wordt dus afgeraden.

Criteria op het vlak van technische bekwaamheid dienen om na te gaan of inschrijvers in staat zullen zijn om de opdracht naar behoren uit te voeren. Ze moeten dan ook worden toegespitst op de vereiste competenties voor de specifieke opdracht. Vaak wordt daarbij gebruikgemaakt van een referentielijst. De aanbesteder moet grondig reflecteren over de omvang en de inhoud van de gevraagde referenties en de periode waarop ze mogen slaan. De aanbesteder moet zich ervan bewust zijn dat het vragen van een groot aantal of zware referenties de mededinging sterk kan beperken.

Een aanbesteder lanceert een overheidsopdracht voor de organisatie van evenementen. Door de marktomstandigheden hebben eventbureaus over het algemeen weinig opdrachten uitgevoerd in de voorgaande jaren. De aanbesteder kiest er dan voor om een referentieperiode van vijf jaar in plaats van de gebruikelijke drie jaar toe te passen. Hij baseert dit op de noodzaak om een toereikende mededinging te waarborgen zodat voldoende bureaus in staat zijn om aan de overheidsopdracht deel te nemen.

### **3.2.4 Gunningscriteria**

Overheidsopdrachten worden gegund aan de economisch meest voordelige offerte. Die kan worden vastgesteld op basis van de prijs of de kosten of rekening houdend met de beste prijs-kwaliteitsverhouding.

Aan aanbesteders wordt aanbevolen om, als de aard van de opdracht dat toelaat, maximaal gebruik te maken van een gunning op basis van de beste prijs-kwaliteitsverhouding. Een gunning op basis van de laagste prijs is vooral mogelijk als de gewenste kwaliteit volledig vaststaat of de opdrachtdocumenten de te leveren prestatie nauwkeurig omschrijven.

Het is belangrijk dat de gunningscriteria verband houden met het voorwerp van de opdracht en proportioneel zijn. Kwalitatieve gunningscriteria kunnen onder meer betrekking hebben op sociale, milieu- en innovatieve kenmerken. Criteria zoals de kwaliteit van de aanpak of de dienstverlening zijn courant. In het kader van een duurzaamheidscriterium kan bijvoorbeeld voor bepaalde opdrachten de milieu-impact van het transport voor de levering van goederen in rekening worden gebracht. Daarbij geldt wel als voorwaarde dat voor de specifieke opdracht kan worden aangetoond dat een kortere afstand effectief minder transportbewegingen en dus een lagere CO<sub>2</sub>-voetafdruk betekent. Het gunningscriterium moet bijgevolg op een objectieve en controleerbare wijze worden omschreven.

In meer algemene zin is het gebruik van een 'afstandscriterium' als gunningscriterium toegelaten als dat verantwoord is door het specifieke voorwerp van de opdracht. Dat is bijvoorbeeld het geval als snelle interventies door de opdrachtnemer vereist zijn in het licht van dringende herstellingen of urgente diensten (bijvoorbeeld sneeuwruimingsdiensten).

In het bestek voor het onderhoud van liftinstallaties is als minimale eis opgenomen dat de interventie moet gebeuren binnen twee uur na de opvordering. Die termijn bedraagt één uur als personen in de liftkooi opgesloten zitten. De opvordering kan plaatsvinden 24 uur op 24, 7 dagen op 7. In het gunningscriterium 'kwaliteit van de dienstverlening' is opgenomen dat een inschrijver een hogere score krijgt als die sterkere engagementen aangaat ten opzichte van de minimale eisen. Een snellere interventietermijn wordt dus beloond.

Om de mededinging te stimuleren, worden aanbesteders aangemoedigd om de gevraagde informatie en documenten van inschrijvers bij de opmaak van hun offerte te beperken tot wat noodzakelijk is om ze te kunnen beoordelen en vergelijken.

### **3.2.5 Percelen**

Een perceel is de onderverdeling van een opdracht, die apart kan worden gegund, in principe met het oog op een gescheiden uitvoering van de opdracht.

Voor opdrachten die een geraamde waarde van 140.000 euro exclusief btw bereiken, is de aanbesteder verplicht een verdeling in percelen te overwegen. Voor een opdeling in percelen kan bijvoorbeeld gekozen worden omdat de opdracht verschillende expertises vraagt die veelal niet in één onderneming verenigd zijn. Een andere reden om voor percelen te kiezen, is om kmo's of sociale ondernemingen meer kansen te bieden om mee te dingen naar de opdracht. De opdeling in percelen kan ook een bewuste strategie zijn om in een bepaald marktsegment niet van één onderneming afhankelijk te worden.

Het is aanbevolen om grote opdrachten die betrekking hebben op prestaties die kmo's ook aanbieden, op te delen in percelen als het voorwerp en de aard van de opdracht dat toelaten en als dat verenigbaar is met de financiële en economische efficiëntie en met de kwaliteitsgarantie. Als de aanbesteder besluit om de opdracht niet op te delen in percelen, moet die de voornaamste redenen daarvoor vermelden in de opdrachtdocumenten of in het administratief dossier.

Een aanbesteder voegt in één opdracht bewaking, schoonmaak, catering en groenonderhoud samen. Die opdracht zal worden gegund aan één opdrachtnemer. Daardoor komt slechts een zeer beperkt deel van de markt in aanmerking voor de opdracht, wat disproportioneel is. Door deze noden als afzonderlijke overheidsopdrachten dan wel aparte percelen van een overheidsopdracht te plaatsen, krijgen ondernemingen - en ook kmo's - die zich toeleggen op een van die disciplines, de mogelijkheid om in te schrijven. Bovendien maakt de aanbesteder zich daardoor niet afhankelijk van één partij voor de uitvoering van de verschillende disciplines.

### **3.2.6 Contractvoorwaarden**

#### **3.2.6.1 Prijsherziening**

Prijsherziening houdt in dat de oorspronkelijke prijzen tijdens de uitvoering van de opdracht worden gewijzigd naargelang van bepaalde economische en sociale factoren. Een prijsherzieningsclausule in de opdrachtdocumenten zorgt ervoor dat inschrijvers een offerte indienen met prijzen die het normale prijsniveau op het tijdstip van de indiening weerspiegelen.

Een prijsherzieningsclausule is, binnen de voorwaarden van de regelgeving, verplicht bij opdrachten voor werken en manuele diensten. Voor andere opdrachten is een prijsherziening facultatief. Als prijsherziening niet verplicht is, is het vaak raadzaam om die toch op te nemen, onder meer voor meerjarige opdrachten of voor opdrachten waarbij de prijzen in belangrijke mate kunnen schommelen. De formule van de prijsherziening moet gebaseerd zijn op relevante en objectieve prijsindexen die betrekking hebben op het voorwerp van de opdracht.

#### **3.2.6.2 Borgtocht**

De borgtocht kan worden omschreven als een financiële garantie die door de opdrachtnemer aan de aanbesteder ter beschikking wordt gesteld als waarborg voor de volledige en goede uitvoering van de opdracht.

In principe blijft het verplicht voor opdrachtnemers om een borgtocht te stellen. Het bedrag ervan wordt automatisch vastgesteld op vijf procent van de waarde van de opdracht. De aanbesteder kan echter beslissen om geen borgtocht te vragen of een lager percentage vast te stellen.

Het is aanbevolen om, waar mogelijk, geen borgtocht op te leggen als dat niet nodig is in het licht van het risico op een slechte uitvoering. De aanbesteder neemt daarover de nodige bepalingen op in de opdrachtdocumenten. Als een borgtocht nodig is, gaat de aanbesteder na of die lager dan vijf procent kan zijn.

#### **3.2.6.3 Aansprakelijkheid**

De regelgeving voorziet in een verregaande aansprakelijkheid van de opdrachtnemer. In het bijzonder bij opdrachten voor diensten wordt bepaald dat de dienstverlener de volle en onbeperkte aansprakelijkheid draagt voor de fouten en nalatigheden in de verleende diensten.

In concrete dossiers kan een dergelijke onbeperkte aansprakelijkheid mogelijk als niet proportioneel worden beschouwd. Aan aanbesteders wordt aanbevolen om na te denken over een correcte risicoallocatie, waarbij het risico wordt gelegd bij de partij die dat het beste kan beheersen of beïnvloeden. Aansprakelijkheid kan in de opdrachtdocumenten worden beperkt in soort, hoogte en duur. De aansprakelijkheid kan bijvoorbeeld beperkt worden tot een of meer keren het oorspronkelijke opdrachtbedrag of kan gekoppeld worden aan een percentage van de (jaarlijkse) opdrachtwaarde. Welke beperking proportioneel is, kan per branche en opdracht verschillen. Daarbij kan onder meer worden gekeken naar wat gebruikelijk verzekeraar is in de betreffende sector.

### 3.3 Plaatsingsfase

#### 3.3.1 Vragen van ondernemingen

Vanaf de bekendmaking van de overheidsopdracht mogen potentiële deelnemers vragen stellen. Aan aanbesteders wordt aanbevolen om de modaliteiten daarvan in de opdrachtdocumenten vast te leggen. Zo moet er worden aangegeven binnen welke termijn de vragen kunnen worden gesteld en of dat moet gebeuren via e-mail dan wel via het publieke forum op het e-procurementplatform. Het is raadzaam dat vragen zo snel mogelijk worden gesteld en ook zo snel mogelijk worden beantwoord.

Als het antwoord op de vraag tot een verbetering of een aanvulling van de opdrachtdocumenten leidt, zal de aanbesteder een rechtzettingsbericht moeten publiceren en mogelijk de limietdatum moeten verdagen.

Afhankelijk van het onderwerp van de overheidsopdracht kan het handig zijn een (online) informatiesessie of een bezoek aan de locatie te organiseren (bijvoorbeeld bij schoonmaak of technisch onderhoud van gebouwen).

#### 3.3.2 Indieningstermijnen

De regelgeving voorziet voor de meeste procedures in een minimale indieningstermijn voor de aanvragen tot deelneming en de offertes.

Aan aanbesteders wordt aanbevolen om te voorzien in een toereikende termijn die mogelijk langer is dan de minimumtermijnen. Daarbij moet rekening worden gehouden met de complexiteit van de opdracht, maar ook bijvoorbeeld met vakantieperiodes zodat de ondernemingen over de nodige tijd beschikken om kwalitatieve offertes op te stellen.

#### 3.3.3 Onderhandelingen

Als de overheidsopdracht geplaatst wordt via een procedure die onderhandelingen toelaat, is het aanbevolen dat de aanbesteder van die onderhandelingsmogelijkheid gebruikmaakt. Onderhandelingen bieden inschrijvers de kans om hun offerte toe te lichten en de inhoud ervan te verbeteren. Op die manier kan er tot betere voorwaarden worden gekomen die zo goed mogelijk zijn afgestemd op de behoeften van de aanbesteder.

Bij het voeren van onderhandelingen is het belangrijk om helder te communiceren met de inschrijvers over onder meer het tijdschema en de te bespreken punten. Daarbij moet ook rekening worden gehouden met de inspanningen die onderhandelingen vergen van zowel de inschrijvers als de aanbesteder.

## 4 MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORDE OVERHEIDSOPDRACHTEN

Door bewust te kiezen voor overheidsopdrachten die ook inzetten op mens, milieu en maatschappij, kunnen aanbesteders hun voorbeeldrol waarmaken en structureel impact realiseren.

### 4.1 Duurzame, circulaire en innovatieve overheidsopdrachten

Vlaanderen draagt duurzaamheid en innovatie hoog in het vaandel en staat voor een circulaire transitie. Overheidsopdrachten kunnen daartoe een stimulans bieden.

De [MVOO-criteriatool](#) bundelt criteria voor maatschappelijk verantwoorde overheidsopdrachten (MVOO) en wil aanbesteders inspireren en ondersteunen om hun overheidsopdrachten te verduurzamen. Er is, in diverse productgroepen, ook aandacht voor voorbehouden opdrachten voor sociale ondernemingen in deze tool (cf. 4.2. sociale overheidsopdrachten). De ambitie daarbij is om drempels te verlagen door in gebruiksvriendelijke zoek- en filtermogelijkheden te voorzien en criteria van verschillende ambitieniveaus aan te bieden.

Kmo's die een duurzaamheidsbeleid willen uitbouwen en zo willen tegemoetkomen aan duurzaamheidscriteria in overheidsopdrachten, kunnen terecht op [mvovlaanderen.be](https://mvovlaanderen.be) voor informatie, inspiratie en goede praktijken. Bovendien kunnen ze er gratis aan de slag met de [Sustatool](#) om hun duurzaamheidsbeleid concreet vorm te geven en hun eerste stappen te zetten richting ESG-rapportage.

Innovatieve overheidsopdrachten kunnen kansen creëren voor lokale, jonge ondernemingen die in specifieke sectoren actief zijn. Met het [Programma Innovatieve Overheidsopdrachten](#) (PIO) stimuleert de Vlaamse overheid via overheidsopdrachten de innovatie binnen de publieke sector. Het programma biedt begeleiding en cofinanciering (tot 50 procent) aan aanbesteders die innovatieve oplossingen willen laten ontwikkelen, testen en valideren. Tweemaal per jaar wordt een oproep gepubliceerd, waarbij alle Vlaamse aanbesteders een aanvraag kunnen indienen.

## 4.2 Sociale overheidsopdrachten

Overheidsopdrachten vormen een krachtige hefboom om ook sociale impact te creëren. Aanbesteders kopen een brede waaier aan producten en diensten aan, van groenonderhoud in publieke ruimtes en catering tot infrastructuurwerken. Door sociale ondernemingen in te schakelen of expliciet sociale criteria op te nemen in de opdrachtdocumenten, kan een aanbesteder met dezelfde investering niet alleen een kwalitatief resultaat behalen, maar ook maatschappelijke winst genereren.

Zo kunnen overheidsopdrachten concrete tewerkstellingskansen bieden aan personen met een arbeidsbeperking of een afstand tot de arbeidsmarkt. Die aanpak zorgt ervoor dat in de gunning niet louter de prijs bepalend is, maar dat opdrachten bijdragen aan bredere beleidsdoelstellingen, zoals inclusie en tewerkstelling.

Overheidsopdrachten kunnen bijgevolg belangrijke opportuniteiten vormen voor sociale ondernemingen, waaronder de maatwerkbedrijven en de sociale tewerkstellingsondernemingen die inzetten op duurzame tewerkstelling van personen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Die ondernemingen zijn doorgaans lokaal ingebedde kmo's die het lokale sociaaleconomische weefsel versterken en vaak op een duurzame manier produceren. Ook op het vlak van de circulaire economie, die heel wat opportuniteiten biedt voor sociaal ondernemerschap, zijn er veel kmo's die het voortouw nemen. Het inzetten op kmo-participatie en sociaal ondernemerschap gaat dus hand in hand met het streven naar het betrekken van een meer lokale, circulaire en nabije economie.

Een sociaal aankoopbeleid biedt ook opportuniteiten om een brug te slaan tussen de (lokale) sociale economieondernemingen en de reguliere ondernemingen.

Door een opdracht te verdelen in percelen of in te zetten op onderaannemers uit de sociale economie kunnen sociale ondernemingen en reguliere ondernemingen zij aan zij samenwerken, elk vanuit hun eigen sterkte. Lokale besturen kunnen actief een katalysator zijn in lokale samenwerking en verankering.

Er zijn verschillende manieren voor (lokale) aanbesteders om **sociale ondernemingen** te betrekken in overheidsopdrachten (cf. 3.1. keuze van de plaatsingsprocedure):

- **overheidsopdrachten van beperkte waarde** (< 30.000 euro): een procedure met minimale administratieve inspanningen, waarbij ook de voorwaarden van sociale ondernemingen kunnen worden geraadpleegd, zonder dat het om voorbehouden opdrachten gaat;
- **onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking**: sociale ondernemingen gericht uitnodigen. Sociale ondernemingen kunnen via deze weg meedingen, maar het gaat niet om voorbehouden opdrachten;
- **selectiecriteria**: de aanbestedende overheid gaat na of de inschrijver als onderneming over de juiste bekwaamheid beschikt om de opdracht uit te voeren (bijvoorbeeld referenties voorleggen van opdrachten met gelijkaardige eisen rond sociale impact);
- **gunningscriteria**: de gunningscriteria kunnen inschrijvers die de opdracht op een sociaal verantwoorde wijze uitvoeren (bijvoorbeeld door voor sommige onderdelen sociale ondernemingen

in te zetten), belonen met een hogere score. Een dergelijke aanpak stimuleert reguliere ondernemingen om samen te werken met sociale ondernemingen, evenwel zonder hen daartoe te verplichten;

- **voorbehouden opdrachten voor sociale ondernemingen (artikel 15 Wet Overheidsopdrachten)** waarbij de toegang tot de plaatsingsprocedure of (een deel van) de uitvoering wordt voorbehouden aan sociale ondernemingen (die aan bepaalde voorwaarden moeten voldoen). Een bijkomende vereiste is dat ten minste dertig procent van de werknemers gehandicapt of kansarm is. Erkende sociale ondernemingen zijn de maatwerkbedrijven en sociale tewerkstellingsondernemingen (zie ook [www.socialeconomie.be](http://www.socialeconomie.be)). Een belangrijke randvoorwaarde daarbij is dat er nog voldoende mededinging mogelijk moet zijn (en dat de opdracht voldoende gepast moet zijn voor de uitvoering door werknemers in die ondernemingen). Daarbij kan het raadzaam zijn om de opdracht op te splitsen in percelen en slechts één of enkele percelen voor te behouden. Dat maakt het mogelijk om bepaalde onderdelen voor te behouden voor hen als die zich goed lenen tot uitvoering door sociale ondernemingen (bijvoorbeeld logistiek, verpakking, groenbeheer), bijvoorbeeld in onderaanneming. Deze werkwijze heeft als belangrijke meerwaarde dat ze de samenwerking tussen reguliere en sociale ondernemingen stimuleert.

Al die manieren zijn waardevol om meer sociale impact te realiseren in overheidsopdrachten en om, in het bijzonder, sociale ondernemingen te laten meedingen in overheidsopdrachten, al dan niet samen met andere lokale reguliere kmo's.

Meer informatie, raadgeving en modelclausules zijn beschikbaar in de [handleiding voorbehouden opdrachten](#).

### 4.3 Ethisch verantwoorde overheidsopdrachten

Aanbesteders lopen het risico om via hun overheidsopdrachten banden te creëren met ondernemingen die fundamentele arbeidswetgeving of (internationale) mensenrechten overtreden. De risico's zitten daarbij hoofdzakelijk in de soms weinig transparante toeleveringsketens.

Bij opdrachten in bepaalde risicosectoren is het daarom aan te raden om een ethische clause op te nemen die erop gericht is die risico's terug te dringen. Voor grote opdrachten met hoge risico's is het bovendien aangewezen om de opdrachtnemer concrete transparantie- en zorgvuldigheidsverplichtingen op te leggen.

De Vlaamse overheid biedt een [ethische clause](#) aan die aanbesteders in hun opdrachtdocumenten kunnen opnemen.

De omzendbrief kan worden geraadpleegd op <https://www.vlaanderen.be/het-facilitair-bedrijf-overheidsopdrachten-en-raamovereenkomsten/regelgeving>

Hilde CREVITS

Vlaams minister van Binnenland, Steden- en Plattelandsbeleid, Samenleven, Integratie en Inburgering,  
Bestuurszaken, Sociale Economie en Zeevisserij